

ACX-1541

Seat No. _____

M. A. (Sem. I) Examination

November/December - 2016

Sanskrit : Paper-102

(Core Course)

((9) निरुक्तम् - अ. १-२ (२) मेघदूतम् (पूर्वमेघ-श्लोक-१ तः १०)

(३) अनशीन ॥

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

१ नीचेनाभांथी क्रोडपण थार सभज्ञवो :

१४

(१) तमिमं समाम्नायं निघण्टवः इत्याचक्षते । निघण्टवः कस्मात् ?
निगमा इमे भवन्ति ।

(२) उद्यावचाः पदार्था भवन्तीति गार्ग्यः ।

(३) निपातः इत्येके । तत्कथम् अनुदात्त प्रकृति नाम स्यात् ।

(४) अथापि च एषां न्यायवान् कार्मनामिकः संस्कारो, यथा चापि
प्रतीतार्थानि स्युः तथा एनान्याचक्षीरन् ।

(५) अथ अनन्वितऽर्थेऽप्रादेशिके विकारेऽर्थनित्यः परीक्षेत् केनचित्
वृत्तिसामान्येन ॥

(६) ना वैयाकरणाय । नानुपसन्नाय । अनिदंविदे वा । नित्यं
ह्यविज्ञातुर्विज्ञानेऽसूया ॥

(७) अश्वः कस्मात् ?

(८) व्रतमिति कर्मनाम । निवृत्तिकर्म वारयति इति सतः ।

२ 'भंत्रो सार्थक ए के अनर्थक' ते अंगेना भतोनी यथा करो. १४

अथवा

२ तत्र नामान्याख्यातजानि इति शाकटायनौ नैरुक्त समयश्च - आ १४
विधाननी विगते यथा करो.

३ गमे ते वे टूंकनोंध लपो : १४

(१) निर्वचन भेटले शुं ?

(२) षड्भाव-विकाराः ।

(३) निरुक्तना अधिकारीओ

(४) निधंटु-निरुक्त-संबंध.

४ (अ) नीथेनामांथी कोर्ध पण वे श्लोक संस्कृतमां समजावो : ७

(१) कश्चित्कान्ताविरहगुरुणा स्वाधिकारात्प्रमत्तः

शापेनास्तंगमितमहिमा वर्षभोग्येण भर्तुः ।

यक्षश्चक्रे जनकतनया स्नानपुण्योदकेषु

स्निग्धच्छायातरुषु वसतिं रामगिर्याश्रमेषु ॥ १ ॥

(२) तस्य स्थित्वा कथमपि पुरः कौतुकाधानहेतो -

रन्तर्बाष्पश्चिरमनुचरो राजराजस्य दध्यौ ।

मेघालोके भवति सुखिनोऽप्यन्यथावृत्ति चेतः

कण्ठाश्लेषप्रणयिनि जने किं पुनर्दूरसंस्थे ॥ ३ ॥

(३) संतप्तानां त्वमसि शरणं तत्पयोद प्रियायाः

संदेशं मे हर धनपतिक्रोधविश्लेषितस्य ।

गन्तव्या ते वसतिरलका नाम यक्षेश्वराणां

बाह्योद्यानस्थितहरशिरश्चन्द्रिकाद्यौतहर्म्या ॥ ७ ॥

(૪) મન્દં મન્દં નુદતિ પવનશ્ચાનુકૂલો યથા ત્વાં
વામશ્ચાયં નદતિ મધુરં ચાતકસ્તે સગન્ધઃ ।

ગર્ભાધાનક્ષણપરિચયાન્નૂનમાબદ્ધમાલાઃ

સેવિષ્યન્તે નયનસુભગં છે ભવન્તં બલાકાઃ ॥ ૯ ॥

(બ) મહાવિદ્યાલયસ્ય પ્રાચાર્યં સુવિધાયાર્થે (ભૌતિક-સુવિધા) ૭
આવેદનપત્રં લિખતુ ।

અથવા

(બ) વિશ્વવિદ્યાલયે અધ્યાપકપદે નિયુક્ત્યાર્થમાવેદનપત્રં લિખતુ । ૭

૫ નીચેનામાંથી કોઈ પણ સાત પ્રશ્નોના ઉત્તર બે-ત્રણ વાક્યોમાં ૧૪
આપો :

- (૧) નિરુક્તમાં કુલ કેટલા શબ્દોનું નિર્વચન કરવામાં આવ્યું છે ?
- (૨) નિરુક્તના પ્રથમ બે સંપાદકોનાં નામ જણાવો.
- (૩) નિરુક્તમાં શબ્દોનું નિર્વચન કરતી વખતે કેટલા અને કયા-કયા વિધિઓનો આશ્રય લેવામાં આવે છે ?
- (૪) દુર્ગના મતે શબ્દોના પ્રકાર જણાવો.
- (૫) 'હિરણ્ય' શબ્દની નિરુક્તિ આપો.
- (૬) 'સંહિતા'ની વ્યાખ્યા આપો.
- (૭) મેઘદૂત કેવા પ્રકારનું કાવ્ય છે ? તેનું શીર્ષક સમજાવો.
- (૮) કામવિહ્વળ મનુષ્યોનો સ્વભાવ જણાવો.
- (૯) યક્ષ મેઘને યાચક તરીકે શું કહે છે ?
- (૧૦) યક્ષ-પત્નીનું વર્ણન કરો.
- (૧૧) નિરુક્તનાં અધિકારી કોણ બની શકે ?
- (૧૨) નિરુક્તની ટીકા અને ટીકાકારનું નામ જણાવો.